

Nota van Antwoord zienswijzen
Aardwarmte winningsplan Naaldwijk II

Versie 20 mei 2021

Kenmerk: 21132337

Volg-nr.	Zienswijze-nr.	Onderdeel	Onderwerp
<i>1</i>			<i>Planmatig beheer</i>
1a	001	Zienswijze	Indiener is van mening dat in geen enkel advies op het winningsplan Naaldwijk II de negatieve effecten en risico's van de andere activiteiten/gebeurtenissen zijn meegewogen.
		Antwoord	De minister merkt op dat de adviseurs bij het opstellen van hun advies rekening houden met de omgeving waarin de geplande mijnbouwactiviteiten uit het winningsplan plaatsvinden. Daarbij wordt gekeken naar onderlinge interferentie, samenhang en eventuele overlap van mijnbouweffecten. In het besluit is opgenomen dat de minister zich bewust is van de omgeving van het winningsplan, waarin mijnbouwactiviteiten plaatsvinden. Op basis van de uitgebrachte adviezen concludeert de minister dat er geen nadelige gevolgen zijn door overlap van verschillende mijnbouwactiviteiten.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot planmatig beheer geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit Naaldwijk II op dit onderdeel te wijzigen.

<i>2</i>			<i>Bodemdaling</i>
2a	001	Zienswijze	Indiener merkt op dat in de omgeving van het winningsplan Naaldwijk II diverse activiteiten in de ondergrond plaatsvinden, waaronder gaswinning en grondwateronttrekking. Gezamenlijk zouden deze activiteiten tot gestapelde bodemdaling kunnen leiden, met als mogelijk gevolg dat de fundering van woningen rond de aardwarmte winlocatie kan worden aangetast.
		Antwoord	De minister merkt op dat de adviseurs bij het opstellen van hun advies rekening houden met de omgeving waarin de geplande mijnbouwactiviteiten uit het winningsplan plaatsvinden. Daarbij wordt gekeken naar onderlinge interferentie, samenhang en eventuele overlap van mijnbouweffecten. Op basis van modelberekeningen van TNO concludeert de minister dat na 30 jaar productie de bodemdaling 6 mm als gevolg van de aardwarmtewinning bedraagt. De Tcbb geeft aan dat deze bodemdaling dermate klein is dat deze nauwelijks meetbaar zal zijn. De invloed van de aardwarmtewinning op de cumulatieve bodemdalingskom in de regio is daarmee minimaal en leidt nauwelijks tot een meetbare verandering van de bestaande cumulatieve bodemdalingskom over de komende 30 jaar. Het is daarom niet de verwachting dat hierdoor schade zal optreden.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot bodemdaling geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit Naaldwijk II op dit onderdeel te wijzigen.

3			<i>Bodemtrilling</i>
3a	001	Zienswijze	Indiener vraagt zich af wat de verwachte impact van uitkoeling na drie jaar in het winningsplan is.
		Antwoord	De minister merkt op dat het effect van de uitkoeling wordt besproken in het advies van SodM. Binnen de looptijd van de tijdelijke instemming van maximaal drie jaar verwacht SodM geen impact van de uitkoeling.
3b	001	Zienswijze	Indiener merkt op dat in het Geological report TW OK II" (2018) een injectietemperatuur wordt genoemd van 31°C, en dat dit afwijkt van hetgeen in het ontwerp-instemmingsbesluit staat beschreven.
		Antwoord	In het ontwerp-instemmingsbesluit is opgenomen dat de minimale injectietemperatuur niet lager mag zijn dan 35°C. SodM benadrukt in het advies dat deze minimale injectietemperatuur moet worden gewaarborgd in het belang van de reservoirintegriteit. Wanneer TWL afwijkt van deze minimale injectietemperatuur, moet dit aan SodM worden gerapporteerd.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot bodemtrilling geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit Naaldwijk II op dit onderdeel te wijzigen.

4			<i>Schade door bodembeweging</i>
4a	001	Zienswijze	Indiener is van mening dat er een fonds moet worden opgericht, waar diegenen die denken schade te hebben als gevolg van de winning van aardwarmte in het winningsplan Naaldwijk II, deze schade kunnen verhalen. Ook is indiener van mening dat duidelijk moet worden gemaakt bij welke instantie schade gemeld moet worden.
		Antwoord	<p>Omwonenden die toch denken schade te hebben door bodembeweging als gevolg van de aardwarmtewinning door TWL, kunnen hun schadeclaim indienen bij TWL. Als een oorzakelijk verband tussen een schade en de warmtewinning van TWL wordt vastgesteld, dan moet TWL deze schade vergoeden overeenkomstig het Burgerlijk Wetboek. Om deze reden wordt het instellen van een schadefonds voor dit winningsplan niet nodig geacht.</p> <p>Sinds 1 januari 2017 kan schade gemeld worden bij het Commissie Mijnbouwschade, ook als onduidelijk is bij welke mijnbouwonderneming de schadeclaim aanhangig gemaakt moet worden. Dit loket kan inwoners ondersteunen bij het vinden van de juiste route om duidelijkheid te krijgen over de oorzaak van de schade. Zij zouden bijvoorbeeld kunnen helpen een instantie (zoals de Tcbb) te vragen een uitspraak te doen over de oorzaak van de schade. Zij volgen ook de voortgang van de schadeclaim.</p>

4b	001	Zienswijze	Indiener spreekt verbazing uit over het feit dat de Tcbb uitspraken doet over de omvang van schade bij een eventueel geïnduceerde beving en tegelijkertijd aangeeft dat er nog weinig bekend is over geïnduceerde seismiciteit bij geothermie.
		Antwoord	De minister heeft begrip voor de verbazing van de indiener, maar merkt tegelijkertijd op dat het bij de inschatting over mogelijke schade door een beving niet uitmaakt waardoor die beving wordt veroorzaakt. Hierdoor kan de Tcbb toch uitspraken doen over mogelijke te verwachten schade in het onwaarschijnlijke geval dat er een lichte aardbeving optreedt, ondanks dat er wellicht niet zoveel bekend is over het ontstaan van aardbevingen door aardwarmtewinning vergeleken met de kennis die er is over het ontstaan van aardbevingen door gaswinning.
4c	001	Zienswijze	Indiener is van mening dat de veiligheid van omwonenden in het geding is en er schade kan ontstaan aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan.
		Antwoord	De minister benadrukt dat de Tcbb in hun advies heeft aangegeven dat te verwachten bodemdaling door de warmtewinning dermate klein is dat deze nauwelijks meetbaar zal zijn en naar verwachting geen schade zal veroorzaken. Tevens geeft de Tcbb aan dat het aardwarmtesysteem in de laagste risicocategorie valt. Dat houdt in dat de kans op bevingen en aanverwante schade klein is. Zowel de Tcbb als de provincie Zuid-Holland hebben in hun adviezen aangegeven dat, mocht er zich in het onwaarschijnlijke geval toch een geïnduceerde beving voordoen, de schade voor het merendeel van cosmetische aard zal zijn, met een kleine kans op licht constructieve schade. Op basis van deze adviezen concludeert de minister dat de aardwarmtewinning veilig kan plaatsvinden.
4d	001	Zienswijze	Indiener is van mening dat verlaging van grondwaterstand en bodemdaling als gevolg van de winning van aardwarmte zal leiden tot verrotting van de funderingspalen onder huizen in het beïnvloedingsgebied.
		Antwoord	De minister merkt op dat de verwachte bodemdaling, op basis van de adviezen van TNO en SodM, na 30 jaar productie 6 mm zal bedragen. De Tcbb geeft hierover in hun advies aan dat deze bodemdaling nauwelijks meetbaar zal zijn. Het Waterschap heeft in hun advies niet aangegeven dat als gevolg van deze bodemdaling een aanpassing van het peilbesluit nodig is. De verwachte bodemdaling heeft geen verlagend effect op de grondwaterspiegel en houten funderingspalen zullen dan ook niet gaan rotten als gevolg van de aardwarmtewinning.
4e	001	Zienswijze	Indiener vraagt zich af welke risico's de uitbreiding met het tweede doublet van het winningsplan Naaldwijk II kent.

		Antwoord	<p>Bij de beoordeling van het winningsplan Naaldwijk II betreft de minister de uitgebrachte adviezen van de adviseurs. Op basis van de uitgebrachte adviezen concludeert de minister dat de aardwarmtewinning veilig kan plaatsvinden omdat uit de adviezen blijkt dat de te verwachten bodemdaling door de warmtewinning dermate klein is dat deze nauwelijks meetbaar zal zijn en naar verwachting geen schade zal veroorzaken. Tevens valt het aardwarmtesysteem in de laagste risicocategorie.</p> <p>Door uitbreiding van met het tweede doublet vindt in de diepe ondergrond beïnvloeding van een groter gebied plaats. De effecten daarvan zijn beoordeeld en op basis daarvan concludeert de minister dat de verwachte risico's klein en de effecten acceptabel zijn. Daarmee is dit winningsplan wel degelijk in een groter verband beschouwd. Daarbij blijkt enkel de winning van TWL 1 relevant te zijn. Deze afweging is in het besluit gemaakt.</p>
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot schade door bodembeweging geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit Naaldwijk II op dit onderdeel te wijzigen.

5			<i>Natuur en milieu</i>
		Zienswijze	Er vinden in de omgeving diverse activiteiten plaats en is ook het klimatologische effect (uitdroging bodem en daling grondwaterpeil) dermate groot dat de activiteiten van Trias WL daarop direct van invloed zou zijn en mogelijk extra belastend
		Antwoord	Voor het antwoord op deze zienswijze verwijst de minister naar zienswijze 2a onder het kopje 'Bodemdaling'.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijze met betrekking tot natuur en milieu geven geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit Naaldwijk II op dit onderdeel te wijzigen.

6			<i>Overig</i>
6a	001	Zienswijze	Indiener is van mening dat een stevige structuur van wet- en regelgeving rond de ontwikkeling van de aardwarmte installatie ontbreekt en dat deze wet- en regelgeving gedurende de ontwikkeling van het aardwarmte systeem wordt vormgegeven. Echter, het tijdelijk beleidskader werd pas op 14 november 2019 van kracht en een winningsvergunning is pas verleend op 19 december 2019. Ondanks het feit dat het tijdelijk beleidsplan nog niet van kracht is wordt al aangekondigd dat de putten van TWL II vanaf mei 2019 geboord gaan worden. Pikant detail is dat Sodm in haar advies van 19 juni 2020 aangeeft dat de putten van TWL II medio 2020 geboord gaan worden. Opmerkelijk is dat een jaar eerder daarmee al is begonnen

		<p>Antwoord</p>	<p>Wet- en regelgeving voor aardwarmte staat beschreven in de Mijnbouwwet, het Mijnbouwbesluit en de Mijnbouwregeling. Daarbij wordt procedureel afdeling 3.4 van de Algemene Wet Bestuursrecht gevolgd. Daarnaast is er voor geothermie in november 2019 een Tijdelijk Beleidskader opgesteld waarbinnen deze aanvraag valt (zie hiervoor hoofdstukken 2 en 3 in het ontwerp-instemmingsbesluit. Binnen deze structuur is deze aanvraag voor instemming op het winningsplan behandeld door de minister.</p> <p>Vanaf 14 november 2019 wordt door EZK een Tijdelijk Beleidskader gehanteerd (DGKE / 19265357). Dit Tijdelijk Beleidskader Geothermie is van kracht totdat de gewijzigde Mbw in werking treedt. Onder het tijdelijke kader wordt zoveel als mogelijk aangesloten bij de wijzigingen, zoals die voorzien zijn in het wetsvoorstel tot wijziging van de Mbw. Op aanvragen die onder het Tijdelijk Beleidskader zijn ingediend, wordt uitsluitend een tijdelijke winningsvergunning of een tijdelijke instemming op een winningsplan afgegeven.</p> <p>Het Tijdelijk Beleidskader dient om te voorkomen dat geothermieprojecten na de boring langere tijd stil komen te liggen in afwachting van de winningsvergunning en het instemmingsbesluit winningsplan. Voor de productie van aardwarmte is een korte periode van winning nodig om de productie te optimaliseren. Daarbij worden ook gegevens verzameld die nodig zijn om de invloedssfeer van de winning te bepalen. De periode waarbinnen de optimalisatie van productie bepaald kan worden, is gesteld op twee jaar. De invloedssfeer wordt vervolgens gebruikt om de gebiedsbegrenzing en de duur van de winning definitief vast te stellen.</p> <p>Voor het verstrijken van de termijn kan, onder de te wijzigen Mbw, door de vergunninghouder een aanvraag worden ingediend voor een zogenaamde vervolgvergunning. In de vervolgvergunning worden het tijdelijke instemmingsbesluit winningsplan en de tijdelijke winningsvergunning samengevoegd.</p> <p>Nadat de tijdelijke winningsvergunning is afgegeven en de minister heeft ingestemd met het tijdelijke winningsplan kan — mits aan de overige vereisten is voldaan – met de daadwerkelijke winning worden aangevangen.</p> <p>Tevens merkt de minister op dat de indiener het TWL-01 systeem en het TWL-02 systeem door elkaar haalt. Het TWL-01 systeem (waarvan de winning in het winningsplan Naaldwijk I is beschreven) is in 2019 geboord, en het TWL-02 systeem (waarvan de winning in het onderhavige winningsplan Naaldwijk II is beschreven) is in 2020 geboord. Het advies van SodM is dus correct. In onderstaande tijdlijn wordt de volgorde van de aardwarmtewinning van TWL weergegeven:</p>
--	--	-----------------	--

			<ul style="list-style-type: none"> - Het winningsplan Naaldwijk I is op 11 april 2019 ingediend - Het TWL-01 systeem is in de zomer van 2019 aangelegd - Het Tijdelijk Beleidskader is op 14 november 2019 ingegaan - Het winningsplan Naaldwijk II is op 13 februari 2020 ingediend - Het TWL-02 systeem is in de zomer van 2020 aangelegd. <p>Hiermee valt het winningsplan Naaldwijk I, waarin de bestaande winning wordt beschreven, dus niet binnen het Tijdelijk Beleidskader, maar het onderhavige winningsplan Naaldwijk II, waarin de nieuwe winning wordt beschreven, wel.</p>
6b	001	Zienswijze	<p>Indiener merkt op niet geïnformeerd te zijn over het winningsplan Naaldwijk I en vraagt zich af of omwonenden voldoende gelegenheid tot inspraak hebben gekregen. Gelet op bovenstaande en het feit dat ik nu pas geïnformeerd wordt over het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan van TWL II, over TWL I ben ik nooit geïnformeerd, vraag ik mij af of een en ander juridisch klopt en of alle belanghebbenden waaronder omwonenden voldoende gelegenheid tot inspraak hebben gekregen.</p>
		Antwoord	<p>In Nederland zijn ongeveer 20 aardwarmtesystemen die op dit moment aardwarmte winnen. Voor deze aardwarmtesystemen zijn in het verleden winningsvergunningen en omgevingsvergunningen afgegeven, maar in veel gevallen was er nog niet ingestemd met een winningsplan. Het aardwarmtesysteem Naaldwijk I is er daar een van (het aardwarmtesysteem Naaldwijk II valt onder het Tijdelijk Beleidskader en betreft een nieuw aardwarmtesysteem dat op dit moment nog geen warmte wint). Dit komt doordat de voorwaarden waaraan een winningsplan moet voldoen voor aardwarmtewinning nog niet waren opgenomen in de Mijnbouwwet en -regelgeving. Aspecten die normaal gesproken in het winningsplan worden beoordeeld zijn destijds tijdelijk beoordeeld in andere vergunningen die nodig zijn voor aardwarmtewinning en het Staatstoezicht op de Mijnen heeft toezicht gehouden op de winning vanuit het oogpunt van veiligheid, schade en milieu.</p> <p>Om dit knelpunt op te lossen is, op basis van de Mijnbouwwet en -regelgeving in 2019 een format ontwikkeld voor een aardwarmte winningsplan. Dit format is aan alle vergunninghouders verzonden met het dwingende verzoek om een winningsplan conform dit format aan te leveren bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Met een ontwerp-besluit voor Naaldwijk I, dat later dit jaar zal worden gepubliceerd, komt een einde aan een tijdelijke situatie waarbij aardwarmte werd gewonnen zonder ingestemd winningsplan voor het TWL-01 systeem. Omwonenden zullen op vergelijkbare wijze als bij Naaldwijk II worden geïnformeerd over het ontwerp-besluit Naaldwijk I en zal het ontwerp-besluit op vergelijkbare wijze ter inzage liggen. Te zijner tijd is eveneens op vergelijkbare wijze, net zoals op het ontwerp-instemmingsbesluit Naaldwijk II, inspraak mogelijk voor omwonenden op het ontwerp-besluit Naaldwijk I.</p>

			Ondanks dat het TWL-02 systeem op dezelfde locatie ligt als het TWL-01 systeem, is de procedure die doorlopen wordt voor het verzoek tot instemming met het pre-drill winningsplan Naaldwijk II onafhankelijk van de procedure voor het verzoek tot instemming met het winningsplan Naaldwijk I. De volgorde van de afgifte van deze instemmingsbesluiten maakt dus niet uit.
6c	001	Zienswijze	Indiener merkt op in het winningsplan te lezen over de communicatie tussen TWL en direct omwonenden en belanghebbenden en vraagt zich af welke definities gehanteerd worden voor 'omwonenden', 'bewoners', 'belangstellenden' en 'de omgeving'. Er staat wel beschreven in het ontwerp instemmingsbesluit (pagina 20 punt 5.6, Overige adviezen, onder Provincie Zuid Holland en de gemeente Westland) dat TWL regelmatig persoonlijk contact onderhoudt met direct omwonenden en belanghebbenden en dat er tijdens de boorfase bewonersavonden zijn georganiseerd maar ik heb nog nooit een uitnodiging mogen ontvangen. Het is dan ook belangrijk om nader te definiëren wat onder omwonenden, bewoners, belangstellenden en omgeving wordt verstaan.
		Antwoord	'Omwonenden', 'bewoners', en 'de omgeving' zijn inwisselbare begrippen voor mensen die in de directe omgeving van de mijnbouwactiviteit wonen. Hier is geen harde definitie aan te koppelen. Het is aan TWL om bij hun eigen omgevingsmanagement keuzes te maken over de vorm en omvang van hun communicatie met de omgeving over hun activiteiten. De minister spoort mijnbouwbedrijven aan dit proactief en zo breed mogelijk te doen. Belangstellenden kunnen natuurlijk altijd contact opnemen met TWL voor informatie als ze vragen hebben, ongeacht waar diegene woont.
6d	001	Zienswijze	Indiener merkt op teleurgesteld te zijn in de advisering door het Hoogheemraadschap van Delfland en dat een groot deel van de tekst is weggelakt.
		Antwoord	Met betrekking tot advisering door decentrale overheden, merkt de minister op dat in art. 34 lid 5 van de Mbw het adviesrecht van de decentrale overheden is opgenomen. Het is aan de decentrale overheden zelf om gebruik te maken van het adviesrecht. Voor het Hoogheemraadschap was er geen aanleiding om een inhoudelijk advies uit te brengen omdat de informatie in het winningsplan weinig informatie bevatte die raakt aan belangen van het Hoogheemraadschap. De resterende tekst van de e-mail van het Hoogheemraadschap is weggelakt, omdat die tekst geen betrekking had op het adviesverzoek op het winningsplan Naaldwijk II en daarmee geen onderdeel vormt van de terinzagelegging voor het ontwerp-instemmingsbesluit Naaldwijk II.
6e	001	Zienswijze	Indiener heeft vragen bij de onafhankelijkheid van de adviezen van de decentrale overheden, aangezien de decentrale overheden bij het winningsplan ook de uitgebrachte adviezen van TNO-AGE, SodM en de Technische commissie bodembeweging ontvangen.

		Antwoord	De minister merkt op dat de adviezen van TNO-AGE, SodM en de Tcbb worden meegezonden aan de decentrale overheden ter ondersteuning bij het adviesverzoek om de geologische aspecten die worden omschreven in het ingediende winningsplan te duiden. De in het winningsplan beschreven geologische en civieltechnische aspecten zijn veelal beschreven door specialistische adviesbureaus. De adviezen van TNO, SodM en Tcbb worden alleen ter informatie aan de decentrale overheden toegezonden om het standpunt van deze adviseurs aan te geven. Aangezien de adviezen van SodM en TNO erg technisch inhoudelijk zijn kan een decentrale overheid, indien gewenst, daar nog een toelichting op vragen. Het is vervolgens aan de decentrale overheden om een advies te geven over de facetten die betrekking hebben op de specifieke kennis, verantwoordelijkheden en beleidsvelden van de decentrale overheden.
6f	001	Zienswijze	Indiener geeft aan dat er geen advies op het winningsplan is uitgebracht door de Veiligheidsregio Haaglanden.
		Antwoord	Met betrekking tot deze zienswijze merkt de minister op dat er binnen de procedure die voor het winningsplan Naaldwijk II is gevolgd, wettelijke adviseurs zijn. Deze adviseurs zijn onder andere de betrokken decentrale overheden (provincies, gemeenten en waterschappen). De Veiligheidsregio is geen wettelijke adviseur en het is daarom ook niet noodzakelijk dat de Veiligheidsregio om advies wordt gevraagd. Het staat de decentrale overheden vrij om, bij het opstellen van hun eigen advies, gebruik te maken van de expertise van bijvoorbeeld de Omgevingsdienst of de Veiligheidsregio. De provincie Zuid-Holland heeft om die reden de Omgevingsdienst betrokken bij het opstellen van het advies.
		Conclusie	Bovenstaande zienswijzen met betrekking tot overige aspecten geen aanleiding om het ontwerp-instemmingsbesluit Naaldwijk II op dit onderdeel te wijzigen.